

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 68/02-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho na neverejnom zasadnutí 6. marca 2003 v konaní o sťažnosti J. K., bytom R. n. T., zastúpenej komerčnou právničkou JUDr. M. Sz., K., ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 218b/98, za účasti Okresného súdu v Banskej Bystrici, takto:

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 218b/98 p o r u š i l v období po 11. októbri 2000, keď nadobudol právoplatnosť nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 41/00 z 26. septembra 2000, základné právo J. K. na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. J. K. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 50 000 Sk (slovom Päťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré je jej Okresný súd v Banskej Bystrici povinný vyplatiť v lehote do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd v Banskej Bystrici j e p o v i n n ý uhradiť J. K. trovy konania vo výške 10 468 Sk (slovom Desaťtisícštyristošesťdesiatosem slovenských korún) do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu na účet komerčnej právničky JUDr. M. Sz., K.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 68/02 z 19. novembra 2002 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. K., bytom R. nad Turcom 48 (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej komerčnou právničkou JUDr. M. Sz., K., ktorou sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd rozhodol o porušení jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „okresný súd“) v období od 12. októbra 2000, keď nadobudol právoplatnosť nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 41/00 z 26. septembra 2000, v konaní o zaplatenie pohľadávky v sume 12 000 Sk s prísl. vedenom pod sp. zn. 19 C 218b/98.

Citovaným nálezom ústavný súd v predchádzajúcom konaní o podnete sťažovateľky, ktorý mu bol doručený 25. apríla 2000, rozhodol tak, že „Základné právo J. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej

republiky postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 218b/98 porušené bolo“.

Označeným nálezom ústavný súd posudzoval konanie okresného súdu v období od 28. januára 1998, t. j. od podania návrhu na začatie konania, do 26. septembra 2000, t. j. do dňa vydania uvedeného nálezu.

V rámci prípravy pojednávania sa na základe výzvy ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti písomne vyjadrili obaja účastníci konania, okresný súd, zastúpený podpredsedom, vyjadrením sp. zn. Spr 4068/02 zo 7. januára 2003 a sťažovateľka, zastúpená svojou právnou zástupkyňou, podaním z 24. februára 2003.

Podpredseda okresného súdu vo svojom vyjadrení k namietaným priet'ahom v konaní uviedol: *„Vo veci vedenej na Okresnom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 19 C 218/98 došlo zrejme k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky podľa môjho názoru – v období od 12. 10. 2000 do 11. 12. 2002.“* Zmienil sa o tom, že *„...v konaní 19 C 218/98 je na deň 20. 1. 2003 vytýčené pojednávanie, na ktorom by malo dôjsť k rozhodnutiu vo veci...“*

Právna zástupkyňa sťažovateľky v podaní z 24. februára 2003 okrem iného uviedla:

„Sťažovateľke bolo medzičasom doručené Vami uvedené rozhodnutie okresného súdu zo dňa 20. 1. 2003...“

S ohľadom na postup okresného súdu do prijatia sťažnosti sťažovateľky ústavným súdom na ďalšie konanie a po skoršom rozhodnutí ústavného súdu sťažovateľka z opatrnosti trvá na podanej sťažnosti v celom rozsahu, teda aj na tej časti návrhu rozhodnutia, ktorou sa sťažovateľka domáha, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov. Dôvodom pre zotrvanie sťažovateľky aj na tejto časti návrhu rozhodnutia je predovšetkým tá budúca možná skutočnosť, že pre prípad podania odvolania v spore so žalovaným Ch., s. r. o., B. B. by bez navrhovaného výroku rozhodnutia ústavného

súdu mohla vec navrhovateľky spočívať na okresnom súde ďalšie viac ako dva roky (ako sa to skutočne stalo po skoršom náleze ústavného súdu).

Pokiaľ však ústavný súd v čase vydania svojho rozhodnutia zistí, že rozhodnutie okresného súdu nadobudlo právoplatnosť a bude teda vykonateľné, sťažovateľka navrhuje v tejto do úvahy pripadajúcej na zamietnutie časti jej návrh čiastočne zamietnuť.“

K vyjadreniu okresného súdu právna zástupkyňa sťažovateľky uviedla iba to, že ho považuje za korektné.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich právnych zástupcov a verejnosti len na základe podaných stanovísk účastníkov a obsahu na vec sa vzťahujúceho spisu.

II.

Z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 19 C 218b/98, ktorého fotokópia bola doručená ústavnému súdu 16. januára 2002 v prílohe listu podpredsedu okresného súdu, ústavný súd zistil, že okresný súd (v období po 26. septembri 2000) s výnimkou nariadenia pojednávania 11. decembra 2002 na deň 20. januára 2003 neurobil vo veci žiaden relevantný úkon. Toho istého dňa, teda 11. decembra 2002, zároveň okresný súd písomne vyzval právneho zástupcu navrhovateľky na upresnenie petitu žaloby a ozrejmienie, či došlo k odovzdaniu predmetu nájmu. Na uvedenú výzvu právny zástupca sťažovateľky reagoval podaním z 20. decembra 2002.

Ústavný súd na okresnom súde zistil, že rozsudok sp. zn. 19 C 218/98 z 20. januára 2003, ktorým bolo rozhodnuté o nároku sťažovateľky, nadobudol právoplatnosť 3. marca 2003.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa ods. 2 citovaného článku ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa ods. 3 citovaného článku ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

V petite sťažnosti sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd vydal tento nález:

„Okresný súd v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 218b/98 o nájomné z nájomných zmlúv v období od 10. 10. 2000, kedy nadobudol právoplatnosť nález Ústavného súdu v Košiciach II. ÚS 41/00 zo dňa 26. 9. 2000 porušil základné právo J. K., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov zaručené jej čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a aby sa jej vec v primeranej lehote prejedнала súdom, zaručené jej čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Okresnému súdu v Banskej Bystrici sa prikazuje konať v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 218b/98 bez zbytočných prietáhov.“

Sťažovateľka sa súčasne domáhala, aby jej ústavný súd z dôvodu porušenia jej označených práv priznal primerané finančné zadost'učinenie v sume 150 000 Sk. Dôvody, z akých sa sťažovateľka domáha priznania primeraného finančného zadost'učinenia, sú najmä tie, že okresný súd opakovane porušil jej namietané základné práva, čím ignoroval nález ústavného súdu, ktorý mu bol doručený 11. októbra 2000 (sťažovateľka nesprávne uvádza dátum doručenia 30. októbra 2000) a po doručení nálezu vôbec nič pre rozhodnutie veci neurobil, ďalej uviedla, že má 81 rokov a má preto dôvodnú obavu, či vzhľadom na svoj vek sa dožije právoplatného rozhodnutia súdu a napokon poukazuje aj na to, že ako starobná dôchodkyňa si nemôže zo svojho majetku obstaráť príjem podľa zmlúv o nájme, ktorým by si mohla vylepšiť svoju sociálnu nedostatočnosť.

Sťažovateľka taktiež požadovala, aby ústavný súd uložil okresnému súdu, aby jej uhradil trovy konania, ktoré vyčíslila na sumu 12 398 Sk.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota účastníka konania (sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom) neodstráni. Jeho právna istota sa vytvára až právoplatným rozhodnutím. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa naplní zásadne až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Ústavný súd posudzoval vec podľa konkrétnych okolností prípadu z aspektu tých kritérií, na ktorých sa ustálila jeho doterajšia judikatúra. Až po náležitom vyhodnotení týchto kritérií je možné zodpovedanie otázky, či v danom prípade bolo alebo nebolo porušené právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných priet'ahov (II. ÚS 813/20). Týmto kritériami sú: právna a faktická zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup samotného súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

K prvému z uvedených kritérií ústavný súd uvádza, že bral do úvahy skutkový stav veci, platnú právnu úpravu relevantnú pre rozhodnutie, ako aj povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na okresnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. 19 C 218b/98 je rozhodovanie o zaplatení pohľadávky sťažovateľky vzniknutej z titulu nájomného na základe štyroch zmlúv o nájme nehnuteľností, ktoré sťažovateľka uzavrela (v konaní pred okresným súdom v procesnom postavení navrhovateľky) ako prenajímateľka s odporcom CH., spol. s r. o., so sídlom v B. B. Rozhodovanie o týchto nárokoch by mohlo byť za určitých okolností súvisiacich s dokazovaním fakticky náročné (ale nie právne náročné), avšak vychádzajúc z doterajšieho priebehu konania v predmetnej veci nie je možné pripísať zdĺhavý postup konania na vrub faktickej náročnosti prerokovávanej veci bez zreteľa na zdĺhavý postup zákonného sudcu pri zadovážovaní podkladov pre rozhodnutie, resp. na jeho nečinnosť v konaní.

Prihliadajúc na celkovú doterajšiu dĺžku konania (spor trvá od 28. januára 1998), jeho priebeh a do dňa doručenia sťažnosti ústavnému súdu dosiahnuté výsledky ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by odôvodňovali existujúci zdĺhavý priebeh konania jeho právnou alebo faktickou zložitosťou.

Pokiaľ ide o druhé kritérium (správanie účastníka konania), ústavný súd uvádza, že nezistil takú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ťarchu sťažovateľky pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní (resp. v jeho posudzovanej časti) k zbytočným priet'ahom.

Použitím tretieho kritéria (postup samotného súdu) sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné priet'ahy v konaní posudzoval najmä s prihliadnutím na nečinnosť okresného súdu po prvom náleze ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 41/00 z 26. septembra 2000, ktorý nadobudol právoplatnosť 12. októbra 2000.

To, že okresný súd nevykonával v období od nadobudnutia právoplatnosti vyššie uvedeného nálezu ústavného súdu až do doručenia tejto sťažnosti ústavnému súdu (11. októbra 2002) žiaden procesný úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci samej, vyhodnotil ústavný súd ako zbytočné prietahy v konaní v trvaní dvoch rokov, čím došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Čo sa týka tej časti návrhu na rozhodnutie vo veci samej, ktorou sa sťažovateľka domáhala, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietahov, ústavný súd vzhľadom na to, že okresný súd v priebehu konania o sťažnosti už vo veci rozhodol (a rozsudok je ku dňu vydania tohto nálezu už právoplatný), o návrhu v tejto časti nerozhodoval.

Sťažovateľka v súlade s čl. 127 ods. 3 ústavy a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde požadovala súčasne priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 150 000 Sk odolávajúc sa na vyššie uvedené dôvody, akcentujúc najmä tú skutočnosť, že okresný súd opakovane porušil jej namietané základné práva.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa odseku 5 tohto ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Ústavný súd zastáva názor, že v prípade sťažovateľky sú nielen splnené všetky ústavné a zákonné predpoklady na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ale aj to, aby náhrada nemajetkovej ujmy v jej prípade mohla presiahnuť hodnotu predmetu sporu, ktorým je len suma 12 000 Sk.

Sťažovateľka je vo vysokom veku a uplatnila nárok na súdnu ochranu v podstate jednoduchého občianskoprávneho nároku (čo dokazuje právoplatný rozsudok, proti ktorému sa nepodalo ani odvolanie) súvisiaceho s reštituovaným majetkom. V súdnom konaní sa nijako nepričinila o zistenú dĺžku konania. V priebehu občianskoprávneho konania jej bola poskytnutá aj ochrana v konaní pred ústavným súdom, ktorý v konaní sp. zn. II. ÚS 41/00 konštatoval zbytočné priet'ahy pred okresným súdom. Okresný súd sa však z dôvodov, ktoré nie sú celkom jasné, necítil viazaný nálezom ústavného súdu a po dobu dvoch rokov po doručení nálezu ústavného súdu bol vo veci sťažovateľky nečinný.

Sťažovateľka sa v tejto situácii oprávnene nazdávala, že okresný súd sa nechce venovať jej žalobe, a musela pociťovať krivdu a beznádej, ktorá bola znásobená tým, že okresný súd ignoroval nález ústavného súdu.

V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že všeobecné súdy boli viazané nálezom ústavného súdu aj vo veciach, v ktorých sa konštatovalo porušenie základného práva na konanie bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ešte na základe podnetu na začatie konania, tak ako tomu bolo v prípade sťažovateľky. V takých veciach, v ktorých je ústavný súd nútený opakovane vysloviť porušenie základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, je potrebné prijať záver, ktorý sa vzťahuje aj na posudzovaný prípad, totiž, že okresný súd zavinene vyvolal nemajetkovú ujmu u sťažovateľky. A taký postoj okresného súdu zvyšuje rozsah a dosah tejto ujmy na subjektívnu sféru sťažovateľky.

Vychádzajúc z týchto skutočností ústavný súd zastáva názor, že priznaná suma primeraného finančného zadosťučinenia vyjadruje rozsah utrpenej nemajetkovej ujmy bez ohľadu na hodnotu predmetu konania, v ktorom ústavný súd opakovane zistil zbytočné priet'ahy.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom komerčnou právničkou JUDr. M. Sz.

Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania vo výške 10 468 Sk (slovom desaťtisícštyristošesťdesiatosem slovenských korún) z dôvodu trov jej právneho zastúpenia. Úhrada sa priznala za dva úkony právnej pomoci (príprava a prevzatie veci, sťažnosť), každý v hodnote 3 900 Sk a jeden úkon v polovičnej výške 2 140 Sk za stanovisko k vyjadreniu okresného súdu na základe výzvy ústavného súdu zo 17. februára 2003, ktoré ústavný súd nevyhodnotil ako podanie vo veci samej (základom za prvé dva úkony právnej pomoci bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2001 vo výške 11 693 Sk a za úkon právnej pomoci uskutočnený v roku 2003 bola základom nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2002 vo výške 12 811 Sk), a k tomu 2 x 100 Sk a 1 x 128 Sk režijný paušál za každý úkon právnej pomoci [§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 4, § 19 ods. 3, § 24 a § 25 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 591/2002 Z. z. o odmenách a náhradách komerčných právnikov za poskytovanie právnej pomoci].

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. marca 2003